

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 157/2022-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a zo sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Jurajom Kusom, advokátom, Nám. osloboditeľov 10, Michalovce, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 264/2019 z 27. októbra 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 264/2019 z 27. októbra 2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 264/2019 z 27. októbra 2021 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **739,66 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 5. januára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že rozhodnutím ministra spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „minister spravodlivosti“) č. 2490/2004-41 z 5. februára 2004 (ďalej aj „rozhodnutie ministra spravodlivosti“) bol sťažovateľovi ako notárovi dočasne pozastavený výkon notárskeho úradu. Proti uvedenému rozhodnutiu sťažovateľ podal rozklad. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky o rozklade odmietlo konať a rozhodnúť, a preto sťažovateľ podal žalobu, ktorou sa domáhal zrušenia rozhodnutia ministra spravodlivosti. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením č. k. 1SŽ-o-NS 159/2005 z 5. septembra 2005 odložil vykonateľnosť rozhodnutia ministra spravodlivosti do rozhodnutia vo veci samej a následne uznesením č. k. 1 SŽ-o-NS 159/2005 z 24. marca 2006 zrušil rozsudok najvyššieho súdu č. k. 4 SŽ 42/2004 z 31. marca 2005 (ktorým žalobu sťažovateľa zamietol) a konanie vo veci zastavil s tým, že po právoplatnosti rozhodnutia vec postupuje Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky na rozhodnutie o rozklade sťažovateľa.

3. Minister spravodlivosti rozhodnutím č. 2490/2004-41 zo 7. augusta 2006 zrušil rozhodnutie ministra spravodlivosti č. 2490/2004-41 z 5. februára 2004, ktorým bol sťažovateľovi dočasne pozastavený výkon notárskeho úradu.

4. Žalobou z 15. februára 2010 si sťažovateľ uplatnil proti žalovanému nárok na náhradu škody. Škoda mu bola spôsobená tým, že mal rozhodnutím ministra spravodlivosti pozastavený výkon notárskeho úradu v období od 5. marca 2004 do 22. septembra 2005, teda nemohol vykonávať notársku činnosť a celkovú škodu (skutočnú škodu a ušlý zisk) vyčíslil na sumu 51 723,02 eur v zmysle znaleckého posudku. Za nezákonné rozhodnutie v žalobnom návrhu sťažovateľ označil rozhodnutie ministra spravodlivosti, ktorým mu bol dočasne pozastavený výkon notárskeho úradu.

5. Okresný súd Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 25 C 17/2010-42 z 9. novembra 2011 žalobu sťažovateľa zamietol z dôvodu, že sťažovateľ neoznačil v žalobnom návrhu za odporcu štát, t. j. Slovenskú republiku, ale Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Proti tomuto rozsudku sťažovateľ podal odvolanie. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 8 Co 62/2012-97 z 19. februára 2013 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Sťažovateľ proti predmetnému rozhodnutiu podal dovolanie.

6. Najvyšší súd dal uznesením č. k. 1 Cdo 211/2013 z 30. júla 2015 sťažovateľovi za pravdu a zrušil rozsudok krajského súdu z 19. februára 2013 a rozsudok okresného súdu z 9. novembra 2011 a vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie.

7. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 540/2015-10 z 9. decembra 2015 sťažnosť Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a Slovenskej republiky vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 211/2013 a jeho uznesením z 30. júla 2015 odmietol.

8. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom č. k. 25 C 17/2010-168 zo 14. októbra 2016 žalobu sťažovateľa z 15. februára 2010 o náhradu škody zamietol z dôvodu, že sťažovateľ nepreukázal zrušenie rozhodnutia ministra spravodlivosti pre nezákonnosť.

9. Predmetný rozsudok sťažovateľ napadol odvolaním. Krajský súd rozsudkom č. k. 8 Co/101/2017-235 z 13. marca 2018 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Dospel k záveru, že rozhodnutie ministra spravodlivosti, ktorým bol sťažovateľovi dočasne pozastavený výkon

notárskeho úradu, je síce nezákonné rozhodnutie, ale v danom prípade nie je splnená podmienka existencie takého nezákonného rozhodnutia, ktoré je relevantné z hľadiska vzniku zodpovednosti štátu za škodu podľa § 1 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“), a to z dôvodu, že predmetné rozhodnutie nebolo zrušené pre nezákonnosť po tom, ako nadobudlo právoplatnosť. Proti rozhodnutiu ministra spravodlivosti sťažovateľ podal rozklad, s ktorého podaním správny poriadok spája odkladný účinok, a preto toto rozhodnutie nenadobudlo právoplatnosť a ani vykonateľnosť. Ďalej krajský súd konštatoval, že podmienka zrušenia právoplatného rozhodnutia pre nezákonnosť tak nebola splnená.

10. Sťažovateľ podal dovolanie proti uvedenému rozsudku krajského súdu. Najvyšší súd uznesením č. k. 1 Cdo 264/2019 z 27. októbra 2021 dovolanie odmietol z dôvodu, že v odôvodnení dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci absentuje uvedenie relevantnej právnej otázky zásadného právneho významu, ktorú odvolací súd riešil nesprávne, ako aj konkretizácia dovolacieho dôvodu, t. j. odôvodnenie odklonu od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu [ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)], a že dovolateľ musí špecifikovať ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) dovolacieho súdu a označiť relevantné rozhodnutie v kontexte riešeného sporu dovolacieho súdu. V zmysle uvedeného odôvodnenia odvolací súd ani neuskutočnil meritórny dovolací prieskum.

II.

Argumentácia sťažovateľa

11. Sťažovateľ namieta, že vo svojom dovolaní v zmysle citovaných ustanovení Civilného sporového poriadku presne uviedol, že súdy prvej aj druhej inštancie nesprávne (účelovo) právne posúdili jeho nárok na náhradu škody podľa § 1 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb., pretože ignorovali § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb., hoci v žalobe, ale hlavne v odvolaní sťažovateľ ustanovenie tohto paragrafu jasne uviedol.

12. Súd prvej inštancie, odvolací súd, ale aj dovolací súd mali nárok sťažovateľa na náhradu škody správne právne posúdiť podľa § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb. Je nepochybné, že rozhodnutie ministra spravodlivosti, ktorým bol sťažovateľovi dočasne pozastavený výkon jeho notárskeho úradu, sa stalo vykonateľným a bolo aj vykonané. Na podporu tohto tvrdenia sťažovateľ poukazuje na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 1 Sž-o-NS 159/2005 z 5. septembra 2005, ktorým najvyšší súd odložil vykonateľnosť uvedeného rozhodnutia ministra spravodlivosti až do dňa rozhodnutia vo veci samej. Vykonateľnosť rozhodnutia ministra spravodlivosti a aj to, že predmetné rozhodnutie ministra spravodlivosti bolo vykonané, potvrdzujú aj ďalšie listinné dôkazy, a to list Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 6369/2004 z 29. marca 2004, v ktorom sťažovateľovi oznamuje, že ak bude naďalej vykonávať notársky úrad počas trvania dočasného pozastavenia výkonu notárskej činnosti, môžu byť proti nemu vyvolené trestnoprávne následky. Vykonateľnosť rozhodnutia ministra spravodlivosti potvrdzuje aj uznesenie č. 126 zo zasadnutia prezídia Notárskej komory Slovenskej republiky uskutočneného 25. marca 2004. V uvedenom uznesení je uvedené, že vzhľadom na rozhodnutie o dočasnom pozastavení výkonu notárskeho úradu sťažovateľa prezident Notárskej komory Slovenskej republiky poveril [redacted] na úkony

smerujúce k pozastaveniu výkonu činnosti v notárskom úrade a zároveň poveril [REDAKOVANÉ], notára so sídlom vo [REDAKOVANÉ], zastupovaním sťažovateľa.

13. Z uvedeného je zrejmé, že rozhodnutie ministra spravodlivosti bolo vykonateľné a vykonané bez toho, aby nadobudlo právoplatnosť, bolo zrušené uznesením najvyššieho súdu č. k. 1 SŽ-o-NS 159/2005 z 24. marca 2006 v spojení s rozhodnutím ministra spravodlivosti č. 2490/2004-41 zo 7. augusta 2006. Z obsahu týchto rozhodnutí je zrejmé, že rozhodnutie ministra spravodlivosti bolo zrušené z jediného dôvodu, a to pre jeho nezákonnosť.

14. Na základe uvedeného dovolací súd dospel k nesprávnemu záveru, ktorý uvádza v bode 15 odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, že v odôvodnení dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci absentuje uvedenie relevantnej právnej otázky zásadného právneho významu, ktorú odvolací súd riešil nesprávne, ako aj konkretizácia dovolacieho dôvodu, t. j. odôvodnenie odklonu od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu [ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP]. Výklad citovaných ustanovení § 421, § 428 a § 432 CSP dovolacím súdom má za následok znemožnenie realizácie procesných práv sťažovateľa.

15. Ani v jednom z citovaných ustanovení § 421, § 428, § 432 CSP nie je jednoznačne a striktné stanovené, že dovolateľ musí špecifikovať ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) dovolacieho súdu a označiť relevantné rozhodnutie v kontexte riešeného sporu dovolacieho súdu, ako to uvádza dovolací súd. Vyplýva to aj z uznesenia najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 6/2017 zo 6. marca 2017, ako aj z nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 289/2017.

16. Dovolací súd mal a mohol na základe dovolania sťažovateľa uskutočniť meritórny dovolací prieskum, pretože v žalobe sťažovateľa o náhradu škody boli uvedené všetky zákonné podmienky na vznik zodpovednosti štátu podľa § 1 ods. 1, § 3 a § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb., t. j. subjekt – orgán štátu (minister spravodlivosti); správanie subjektu (rozhodnutie ministra spravodlivosti); výsledok spočívajúci v škode (skutočná škoda a ušlý zisk); príčinná súvislosť (vykonateľnosť a výkon uvedeného rozhodnutia bez ohľadu na jeho právoplatnosť – pozastavenie výkonu notárskeho úradu sťažovateľa, v dôsledku čoho mu vznikla škoda); protiprávnosť – nezákonnosť. Sťažovateľ využil možnosť podať proti rozhodnutiu ministra spravodlivosti rozklad.

17. Dovolací súd mal osobitne skúmať, či postupom súdu prvej inštancie, ako aj odvolacieho súdu nebola sťažovateľovi odňatá možnosť pred ním konať. Sťažovateľ vidí vadu tejto povahy v tom, že nižšie súdy si nespĺnili poučovaciu povinnosť podľa § 128, § 129 ods. 1 CSP.

18. V preskúmvanej veci sa sťažovateľ domáhal náhrady škody spôsobenej mu nezákonným rozhodnutím ministra spravodlivosti. Podľa odôvodnenia žaloby svoj nárok vyvodzoval zo zákona č. 58/1969 Zb., pričom citoval konkrétne ustanovenia § 1 ods. 1, 2, 4 a § 9 zákona č. 58/1969 Zb. Medzi skutkovým a právnym odôvodnením žaloby, ktorou bol uplatnený nárok zo zodpovednosti štátu, a označením § 421 ods. 1 písm. a), a nie § 421 ods. 1 písm. b) CSP na uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu bol zjavný logický rozpor. Tento rozpor mal za následok možnú neurčitnosť, resp. neúplnosť žaloby. V zmysle citovaných § 128, § 129 CSP bolo povinnosťou súdu uznesením vyzvať sťažovateľa na odstránenie tejto možnej vady žaloby. Sú však takto nepostupoval a vo veci iba formalisticky odmietol dovolanie sťažovateľa bez toho, aby uskutočnil meritórny dovolací prieskum. Tým bolo konanie pred súdmi postihnuté

vadou vyplývajúcou z § 420 písm. f) CSP, t. j. odňatím možnosti sťažovateľovi konať pred súdom, zakladajúcou prípustnosť a zároveň dôvodnosť podaného dovolania. Existencia takejto vady je porušením práva na poskytnutie spravodlivej ochrany práv sťažovateľa.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

19. Najvyšší súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že ponecháva rozhodnutie o nej na úvahe ústavného súdu a súhlasí s upustením od ústneho pojednávania. V zmysle § 432 ods. 2 CSP je povinnosťou dovolateľa dovolací dôvod vymedziť tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Ak dovolateľ uviedol dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je nevyhnutné, aby dovolaciemu súdu jednoznačne nastolil právny problém (otázku) a zároveň objasnil, v čom vidí odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (v čom spočíva nesprávnosť právneho posúdenia). Uvedené v podanom dovolaní sťažovateľa absentuje.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

20. Zúčastnená osoba, ktorou je Slovenská republika, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, považuje napadnuté rozhodnutie za správne a ústavne konformné. Sám sťažovateľ zaťažil dovolanie takými vadami, ktoré znemožnili najvyššiemu súdu jeho meritórny prieskum a vyústili do jeho odmietnutia.

21. Zo sťažovateľovho dovolania nebolo zrejmé, aký meritórny prieskum mal najvyšší súd vykonať. Podľa názoru zúčastnenej osoby je nesporné, že pri pluralite možných otázok bez toho, aby sťažovateľ zastúpený právnym zástupcom sám označil, ktorá konkrétna otázka mala byť nesprávne právne posúdená, alebo aspoň označil ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu pri riešení niektorej z možných otázok, od ktorej sa mal odvolací súd odkloniť, dovolací súd nemohol vykonať meritórny dovolací prieskum, a preto nemal inú možnosť ako dovolanie sťažovateľa odmietnuť. Rozhodnutie, ktoré v tomto smere dovolací súd prijal, zároveň zodpovedajúcim spôsobom odôvodnil (body 10 až 16 napadnutého uznesenia) vrátane poukazov na relevantné ustanovenia zákona, odbornú literatúru a rozhodovaciu prax.

22. Zúčastnená osoba považuje ústavnú sťažnosť sťažovateľa za nejasnú a rozporuplnú, keďže iba čiastočne korešponduje s dôvodmi uvedenými v dovolaní. Sťažovateľ v dovolaní namietal nesprávne právne posúdenie svojho nároku podľa § 4 ods. 2, prípadne § 18 ods. 1, 2 zákona č. 58/1969 Zb., ktorým malo dôjsť k bližšie neurčenému odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

23. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ opakovane poukazuje na § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb. už bez § 18 zákona č. 58/1969 Zb., namieta porušenie svojich ústavných práv odmietnutím svojho dovolania bez uvedenia konkrétnej právnej otázky a ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu argumentom, že súd má poznať a zohľadniť vlastnú judikatúru bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany sporu poukazujú.

24. Rovnako je potrebné zdôrazniť, že sťažovateľ v bode 42 ústavnej sťažnosti zastáva názor, že správne mal byť v jeho dovolaní označený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, keďže medzi skutkovým a právnym odôvodnením žaloby a označením § 421 ods. 1 písm. b) CSP je zjavný logický rozpor. Zúčastnená osoba poukazuje na to, že už len táto vada, ktorou sťažovateľ zaťažil svoje dovolanie, a nie žalobu, neguje celú jeho doterajšiu argumentáciu o povinnosti dovolacieho súdu poznať svoju ustálenú rozhodovaciu prax, od ktorej sa mal odvolací súd odkloniť, keď sťažovateľ neskôr vo svojej ústavnej sťažnosti zastáva názor, že ide o otázku, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, a teda žiadna rozhodovacia prax, s ktorou by mal byť najvyšší súd oboznámený, ani nemôže existovať.

25. Podľa názoru zúčastnenej osoby sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti prezentoval dodatočné dôvody, ktoré potvrdzujú správnosť napadnutého uznesenia, keďže z vyjadrení sťažovateľa ani v tomto štádiu konania nie je zrejmé, či mal byť v dovolaní uvedený odkaz na § 421 ods. 1 písm. a) CSP alebo § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Zúčastnená osoba však na tomto mieste poukazuje na už skôr uvedenú sumarizáciu dovolania, že o vôli žalobcu uplatniť dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP nemožno mať žiadnych pochyb.

26. Na záver zúčastnená osoba zdôraznila, že trestné stíhanie sťažovateľa, na základe ktorého došlo k neprávoplatnému pozastaveniu jeho notárskej činnosti, bolo skončené jeho právoplatným odsúdením, v ktorom došlo aj konaním sťažovateľa k vzniku škody, a to primárne škody spôsobenej Slovenskej republike vo výške približne 42 miliónov eur.

III.3. Replika sťažovateľa:

27. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že vo svojom dovolaní presne uviedol, že súdy prvej aj druhej inštancie nesprávne (účelovo) právne posúdili jeho nárok na náhradu škody podľa § 1 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb., pretože ignorovali § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb., hoci v žalobe, ale hlavne v odvolaní sťažovateľ predmetné ustanovenie jasne uviedol. Okresný súd žalobu sťažovateľa zamietol a odvolací súd zamietnutie potvrdil z dôvodu, že nebola splnená podmienka existencie takého nezákonného rozhodnutia, ktoré je relevantné z hľadiska vzniku zodpovednosti štátu za škodu podľa § 1 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb., pretože rozhodnutie ministra spravodlivosti nebolo pre nezákonnosť zrušené po tom, ako nadobudlo právoplatnosť. Konajúce súdy mali nárok sťažovateľa na náhradu škody správne právne posúdiť podľa § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb., pretože je nepochybné, že rozhodnutie ministra spravodlivosti, ktorým bol sťažovateľovi dočasne pozastavený výkon jeho notárskeho úradu, sa stalo vykonateľným a bolo aj vykonané bez toho, aby nadobudlo právoplatnosť. Toto rozhodnutie ministra spravodlivosti bolo zrušené z jediného dôvodu, a to pre jeho nezákonnosť.

28. Na základe uvedeného dovolací súd dospel k nesprávnemu záveru, ktorý uvádza v bode 15 odôvodnenia svojho uznesenia, že v odôvodnení dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci absentuje uvedenie relevantnej právnej otázky zásadného právneho významu, ktorú odvolací súd riešil nesprávne, ako aj konkretizácia dovolacieho dôvodu, t. j. odôvodnenie odklonu od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu [ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP].

29. Ani v jednom z citovaných ustanovení § 421, § 428, § 432 CSP nie je jednoznačne a striktné stanovené, že dovolateľ musí špecifikovať ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) dovolacieho súdu a označiť

relevantné rozhodnutie v kontexte riešeného sporu dovolacieho súdu, ako to uvádza dovolací súd. Vyplýva to aj z uznesenia najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 6/2017 zo 6. marca 2017, ako aj z nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 289/2017.

30. Dovolací súd mal a mohol na základe dovolania sťažovateľa uskutočniť meritórny dovolací prieskum, pretože v žalobe, ako aj v dovolaní boli uvedené všetky vyžadované zákonné podmienky na vznik zodpovednosti štátu podľa § 1 ods. 1, § 3 a § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb.

31. Dovolací súd mal osobitne skúmať, či postupom súdu prvej inštancie, ako aj odvolacieho súdu nebola sťažovateľovi odňatá možnosť pred ním konať. Sťažovateľ vidí vadu tejto povahy v tom, že nižšie súdy si nespĺnili poučovaciu povinnosť podľa § 128, § 129 ods. 1 CSP.

32. Sťažovateľ zastáva názor, že medzi skutkovým a právnym odôvodnením žaloby, ktorou bol uplatnený nárok zo zodpovednosti štátu, a označením § 421 ods. 1 písm. a), a nie § 421 ods. 1 písm. b) CSP na uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu bol zjavný logický rozpor. Tento rozpor mal za následok možnú neurčitosť, resp. neúplnosť žaloby. V zmysle citovaného ustanovení § 128, § 129 CSP bolo povinnosťou súdu uznesením vyzvať sťažovateľa na odstránenie tejto možnej vady žaloby. Súd však takto nepostupoval a vo veci iba formalisticky odmietol dovolanie sťažovateľa bez toho, aby uskutočnil meritórny dovolací prieskum. Tým bolo konanie pred súdmi postihnuté vadou vyplývajúcou z § 420 písm. f) CSP, t. j. odňatím možnosti sťažovateľa konať pred súdom.

33. Zúčastnená osoba tiež uviedla, že trestné stíhanie sťažovateľa bolo skončené jeho právoplatným odsúdením, v ktorom došlo aj konaním sťažovateľa k vzniku škody, a to primárne škody spôsobenej Slovenskej republike vo výške približne 42 miliónov eur. Toto tvrdenie sa nezakladá na pravde a nie je podložené žiadnym listinným dôkazom. Pravdou je len to, že trestné stíhanie sťažovateľa skončilo právoplatným odsúdením, v súčasnosti sťažovateľ pripravuje ústavnú sťažnosť, lebo v trestnom konaní, ktoré trvalo 24 rokov, došlo k porušeniu viacerých ústavných práv sťažovateľa. Uvedené konštatoval ústavný súd v náleze č. k. I. ÚS 323/2020-55 z 26. januára 2022, ktorým rozhodol, že postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp.zn. 2T 1/2008 boli porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základné právo na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, jeho právo na spravodlivé súdne konanie a prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Súd v trestnej veci nikdy nerozhodol, že konaním sťažovateľa bola spôsobená škoda Slovenskej republike. Slovenská republika si totiž v tomto trestnom konaní náhradu škody neuplatnila.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

34. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie je založená na jeho tvrdení o nezákonnosti, svojvoľnosti a neodôvodnenosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorým odmietol jeho dovolanie ako neprípustné bez toho, aby vykonal jeho meritórny prieskum. Sťažovateľ ako žalobca si v dotknutom súdnom konaní uplatnil náhradu škody spôsobenej rozhodnutím ministra spravodlivosti, na základe ktorého mu bol pozastavený výkon notárskeho úradu v období

od 5. marca 2004 do 22. septembra 2005, teda bolo vykonané napriek tomu, že nenadobudlo právoplatnosť. Predmetné rozhodnutie bolo následne zrušené ako nezákonné.

35. Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či právne závery, ktorými najvyšší súd odôvodnil odmietnutie dovolania sťažovateľa, boli výsledkom ústavne udržateľnej aplikácie noriem procesného práva najvyšším súdom v súlade s označenými článkami ústavy a dohovoru. Ústavný súd neskúmal správnosť skutkových zistení, pretože skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom jeho kontroly iba vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňovateľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

36. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, je okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia.

37. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (II. ÚS 122/05).

38. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že samotná otázka posúdenia podmienok na uskutočnenie dovolacieho konania vrátane posúdenia otázky prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu. Inými slovami, posúdenie tejto otázky je vecou zákonnosti a jej vyriešenie v súlade s ustanoveniami Civilného sporového poriadku, ktoré v zmysle čl. 46 ods. 4 ústavy majú ustanovovať podrobnosti o realizácii základného práva na súdnu ochranu vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy (obdobne čl. 6 ods. 1 dohovoru), v konečnom dôsledku nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (III. ÚS 450/2017). To, samozrejme, neplatí, ak by najvyšší súd posúdil otázku prípustnosti dovolania ústavne neudržateľne v neprospech sťažovateľa.

39. Sťažovateľ podané dovolanie odôvodnil dôvodom prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, teda nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom.

40. Sťažovateľ je toho názoru, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces arbitrárnym rozhodnutím o odmietnutí dovolania tým, že podľa najvyššieho súdu právna otázka nebola vymedzená tak, ako požaduje § 432 CSP, v dôsledku čoho dovolanie odmietol ako neprípustné.

41. Podľa § 432 ods. 2 CSP dovolací dôvod sa vymedzí tak, že „dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia“. Ústavný súd teda posudzoval, či právna otázka bola vymedzená v súlade s týmto ustanovením. Pri posudzovaní toho, či dovolateľ dostatočne vymedzí právnu otázku, je potrebné, aby sa najvyšší súd pokúsil autenticky porozumieť dovolateľovi – jeho textu ako celku. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky (pozri I. ÚS 336/2019, I. ÚS 115/2020). Pri posudzovaní vymedzenia právnej otázky ústavný súd zdôrazňuje, že „prílišný formalizmus pri posudzovaní úkonov účastníkov občianskeho súdneho

konania a nadmerný tlak na dopĺňanie takých náležitostí do procesných úkonov účastníkov, ktoré nemajú oporu v zákone, idú nad rámec zákona alebo nemajú základný význam pre ochranu zákonnosti, nie sú v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu“ (IV. ÚS 1/02).

42. Ústavný súd vo vzťahu k právnym názorom citovaným v bodoch 12 až 15 odôvodnenia tohto nálezu dodáva, že sa nestotožňuje s postojom najvyššieho súdu, podľa ktorého povinnou obsahovou náležitosťou dovolania odôvodneného nesprávnym právnym posúdením veci je uvedenie konkrétneho rozhodnutia (judikatúry) dovolacieho súdu. Ustanovenie § 421 ods. 1 CSP nemožno interpretovať a uplatňovať tak, že zakotvuje povinné obsahové náležitosti dovolania. Obligatórne náležitosti dovolania upravuje § 428 CSP, ktorý okrem iného ukladá dovolateľovi povinnosť uviesť v dovolaní dovolacie dôvody, teda „z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne“. Následne § 432 CSP vyžaduje vo vzťahu k dovolaniu podľa § 421 CSP (odôvodnenému nesprávnym právnym posúdením veci), aby dovolateľ uviedol právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Označenie konkrétneho rozhodnutia (judikatúry) najvyššieho súdu nie je v zmysle § 428 CSP obligatórnou náležitosťou dovolania. Z uvedeného vyplýva, že dovolanie prípustné podľa § 421 CSP dovolateľ obligatórne odôvodní tým, že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP), a dotknutý dovolací dôvod vymedzí tak, že uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a súčasne uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Argumentácia dovolateľa konkrétnou rozhodovacou praxou najvyššieho súdu je nad rámec zákonných požiadaviek a dovolací súd ňou nie je viazaný (III. ÚS 76/2021).

43. Sťažovateľ relevantné právne otázky vymedzil predovšetkým v bodoch 29 a 41 dovolania a je zrejmé, že za nesprávne vyriešené právne otázky, od ktorých podľa jeho názoru záviselo rozhodnutie vo veci samej, považuje jednak otázku posúdenia ním uplatnenej škody podľa § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb. (ktoré bolo súdmi nižšej inštancie ignorované), v zmysle ktorého možno uplatniť nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím vykonateľným bez ohľadu na jeho právoplatnosť, ak toto rozhodnutie bolo na základe opravného prostriedku zrušené alebo zmenené, a jednak otázku možnosti posúdenia jeho nároku z titulu nesprávneho úradného postupu. V ďalších bodoch dovolania sťažovateľa možno jasne vyčítať uvedenie právneho posúdenia veci, ktoré sťažovateľ považuje za nesprávne (body 26, 27, 37), ako aj uvedenie toho, v čom spočíva táto nesprávnosť (body 30 až 36, 38 až 40).

44. Najvyšší súd k vymedzeniu prípustnosti dovolania sťažovateľa podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP konštatoval, že absentuje vymedzenie relevantnej právnej otázky, ktorú odvolací súd riešil nesprávne, ako aj odôvodnenie odklonu od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (neoznačil ani jedno rozhodnutie v kontexte riešeného sporu, poukazujúc na judikát R 71/2018 vymedzujúci, čo možno považovať za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu), čo najvyššiemu súdu neumožnilo uskutočniť meritórny prieskum rozhodnutia odvolacieho súdu.

45. Podľa názoru ústavného súdu sú právne otázky sťažovateľom v dovolaní vymedzené dostatočne, a preto sa nemožno stotožniť s názorom najvyššieho súdu, že právne otázky neboli vymedzené tak, ako to požaduje § 432 CSP. Najvyšší súd nesmie vykladať splnenie podmienky prípustnosti dovolania reštriktívne tak, že k meritórnemu prieskumu ani nedôjde,

ako to bolo v prípade sťažovateľa. Najvyšší súd totiž najskôr skúma, o akú právnu otázku má ísť, a až následne sa zaoberá tým, či od jej vyriešenia záviselo rozhodnutie vo veci samej a o aký predpoklad prípustnosti ide [§ 421 ods. 1 písm. a) až c) CSP]. Ústavný súd v danej súvislosti odkazuje na svoje rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 51/2020, v ktorom sa touto otázkou zaoberal, pričom uviedol, že najvyšší súd nie je vymedzením prípustnosti dovolania viazaný. Je vecou najvyššieho súdu, aby sám určil, pod ktorý dôvod prípustnosti môže danú právnu otázku podradiť, a skúmal prípustnosť dovolania týkajúcu sa nastolenej právnej otázky v celej šírke § 421 ods. 1 CSP, teda podľa písm. a), b) a c). Len takým postupom možno naplniť cieľ dovolania, ktorým je riešenie právnych otázok a zjednocovanie judikatúry, čo sú podstatné prvky napĺňania princípu právnej istoty ako základného princípu právneho štátu (zároveň pri predpokladanej znalosti dovolacieho súdu vlastnej ustálenej rozhodovacej praxe, jej absencie alebo rozpornosti). Uvedené tak vyvracia aj tvrdenia zúčastnenej osoby o striktnom pridržaní sa vymedzeného dôvodu prípustnosti dovolania sťažovateľom, pokiaľ namieta nesprávne právne posúdenie podľa § 421 ods. 1 CSP.

46. Záver najvyššieho súdu v napadnutom rozhodnutí je tak výsledkom nesprávneho právneho posúdenia procesnej otázky prípustnosti dovolania. Ústavný súd zároveň rešpektuje právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať prípustnosť dovolania, táto interpretácia však nemôže byť z hľadiska ochrany základných práv formalistická. Vyslovením porušenia práv sťažovateľa sa ústavný súd nevyjadruje k správnosti hmotnoprávneho posúdenia veci, ktorú preferuje sťažovateľ.

47. Keďže do obsahu základného práva na súdnu ochranu a práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa strane poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch, ak riadne splní zákonné podmienky prípustnosti, pričom sťažovateľ tieto podmienky splnil, najvyšší súd odmietnutím dovolania porušil základné právo sťažovateľa na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Zrušenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie

48. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

49. Podľa § 133 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Ústavný súd zruší aj iný zásah, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa, ak to pripúšťa povaha zásahu. Podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

50. Vzhľadom na zistenie o porušení základných práv sťažovateľa ústavný súd napadnuté uznesenie najvyššieho súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúceho § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

51. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

VI. Trovy konania

52. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 616,38 eur, čo po zvýšení o daň z pridanej hodnoty predstavuje sumu 739,66 eur.

53. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je vo výške 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu a vyjadrenie k stanovisku najvyššieho súdu a zúčastnenej osoby).

54. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. júna 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu